

IDEA (LOPS21)

FI2 Etiikka

5. Seurausetiikka

Virittäytyminen aiheeseen

- Keskustelkaa pienryhmissä kahdesta aiheesta:
 1. Mitä elämänvalintoja kannattaa ajatella erityisesti valinnan seurausten perusteella?
 2. Onko olemassa joitain moraalisia valintoja, joissa ei voi tietää teon seurauksia?
- Keskustelun tuloksia jaetaan ryhmän kesken.

Virittäytyminen aiheeseen

Katsotaan video raitiovaunuongelmasta:

<https://www.youtube.com/watch?v=Z7RTykOCcul>

Atkinsonin ja Shiffrinin muistimallin rakenne

- Perustuuko moraalit järkeen vai tunteeseen?
- Onko moralille mahdollista antaa laskettavissa oleva arvo?
- Onko puolueellisuus omia läheisiä kohtaan (esim. sukulaisia, ystäviä tai oman kansan edustajia) moraalin kannalta oikein vai väärin?

Seuraukset ratkaisevat!

- **Seurausetiikka** on normatiivisen etiikan teoria, jonka mukaan tekojen moraalisuuden ratkaisevat niiden seuraukset.
- Teon seuraukset määrittävät sen, onko teko oikein vai väärin.
 - Jos seuraukset ovat hyvät, teko on oikein.
 - Jos seuraukset ovat huonot, teko on väärin.
- On siis selvitettävä, mitä ovat hyvät seuraukset. **Miten erottaa hyvät seuraukset huonoista?**
 - Miten vastaisit tähän kysymykseen?

Utilitaristi haluaa maksimoida hyödyn

- Seurausetiikan kuuluisin muoto on **utilitarismi**.
- Moraalisten tekojen pitäisi *hyödyttää* ihmisiä (hyöty = engl. *utility*).
 - Kuinka paljon hyötyä tai haittaa koituu valitusta teosta?
- Utilitarismille hyöty on onnellisuutta.
- Onnellisuus taas on sama asia kuin **mielihyvä** ja **mielipahan puute**.
- Utilitarismin tavoitteena on maksimoida kokonaisvaltainen onnellisuus.
 - Eli *suurin mahdollinen onnellisuus mahdollisimman monelle*.
- Tärkeitä edustajia Jeremy Bentham ja John Stuart Mill.

Utilitarismin päättelyketju

- **Mitkä teot ovat moraalisesti oikeita?**
 - Ne teot, joilla on hyvät seuraukset.
 - **Mitä ovat hyvät seuraukset?**
 - Ne, jotka tuottavat mahdollisimman paljon hyötyä mahdollisimman monelle.
 - **Mitä on hyöty?**
 - Onnellisuutta.
 - **Mitä on onnellisuus?**
 - Mielihyvää ja mielihäpän puutetta.
- Moraalisesti hyviä ja oikeita ovat siis ne teot, jotka maksimoivat kokonaisvaltaisen mielihyvän.

Harjoitus: Benthamin hedonistinen kalkyyli

- **Hedonistinen kalkyyli:** tapa laskea teon tuottaman onnellisuuden määrä.
- Harjoitus (Tehtävä 9 Idea 2 -digikirjan luvusta 5):

Jeremy Benthamin mukaan moraaliset ongelmat voidaan ratkaista matemaattisella laskelmalla. Osapuolten kokema mielihyvä ja -paha tulee vain muuttaa numeeriseen muotoon. Tässä tehtävässä asteikko on +10 ja -10 välillä. Positiiviset numerot kuvaavat mielihyvää, kun taas negatiiviset numerot merkitsevät mielipahaa ja kärsimystä. Tee laskelmia eri osapuolten kokemasta mielihyvästä tai -pahasta seuraavissa tilanteissa (seuraavalla dialla):

Harjoitus: Benthamin hedonistinen kalkyyli

- a) Auto törmää tiellä kissaan, joka jää henkiin vakavasti haavoittuneena.
- b) Lukiolainen huomaa kaverinsa lunttaavan kokeessa.
- c) Feissaaja pyytää opiskelijalta rahaa köyhille lapsille Indonesiassa.
- d) Miialla on vapaailta keskellä kouluviikkoa. Pitäisikö hänen lukea kirjallisuuden klassikkoa, katsoa Netflixiä, hikoilla lenkipolulla vai viettää iltaa ystäviensä kanssa?
- e) Kaivos on sortunut ja kymmenen kaivosmiestä on jäänyt loukkuun. Miesten pelastaminen maksaa 10 miljoonaa euroa. Mitä maan hallitsijoiden tulisi tehdä?
- f) Kuuluisa toimittaja saa selville, että nykyinen presidentti on päässyt valtaan huijaamalla. Presidentti on kuitenkin hyvä työssään – huomattavasti parempi kuin monet rehellisin keinoin valitut. Mitä toimittajan pitäisi tehdä?
- g) Maapallo tuhoutuu, ja ihmiset joutuvat pakenemaan avaruusaluksella. Alus on kuitenkin hätäisesti kyhätty eikä pysty elättämään asukkejaan. Yksinäinen matkaaja onnistuu pakenemaan komeetalle. Hänellä on mukanaan kaksi ruiskua: ikuinen elämä tai välitön kuolema. Kumpi ruisku hänen tulisi ottaa?

Harjoitus: Benthamin hedonistinen kalkyyli

- Miltä harjoituksen tekeminen tuntui?
- Mitä huomioita teit?

Mielihyvän laatu mukaan!

- John Stuart Mill kritisoi Benthamia siitä, että hänen teoriansa on puhtaasti kvantitatiivinen.
- Bentham laski ainoastaan mielihyvän määrää ja jätti huomiotta, että mielihyvissä on laadullisia eroja.
- Mill tiivistä ajatuksensa seuraavanlaisesti:
On parempi olla tyytymätön ihminen kuin tyytyväinen sika, ja on parempi olla tyytymätön Sokrates kuin tyytyväinen typerys.
- **Mitä Mill mahtoi tarkoittaa tällä? Analysoi lainauksen merkitystä.**

Mielihyvän laatu mukaan!

- Mill parantelee Benthamin teoriaa ja hylkää hedonistisen kalkyylin.
- Mill erottaa erilaisia mielihyviä:
 - Korkeat mielihyvät: äly, runous, väittely, keskustelu...
 - Muut kuin ihmiset eivät kykene näihin.
 - Alhaiset mielihyvät: keholliset mielihyvät (mässäily, seksi...)
- Mielihyvän laadun arvioiminen on kuitenkin hankalaa.
 - Mielihyvän kokeminen on subjektiivista.

Teko- ja sääntöutilitarismi

- Bentham tarkastelee eritoten *yksittäisiä tekoja* ja arvioi niiden seurauksia.
- Mill korostaa, että pitäisi myös tarkastella sitä, millaisten *sääntöjen ja periaatteiden* mukaan toimitaan. Tätä kutsutaan **sääntöutilitarismiksi**.
- Noudata niitä sääntöjä, jotka maksimoivat kokonaisvaltaisen onnellisuuden.
- **Keksikää tällaisia sääntöjä.**
 - Esim. ”älä tapa”, ”älä uhraa viattomia”, ”älä valehtele”
 - **Miten nämä ohjeet voivat maksimoida onnellisuuden?**

Egoismi ja altruismi

- **Egoismi** = itsekeskeisyys; näkemys, joka asettaa oman edun muiden edun edelle; vastakohta altruismi
 - **Psykologinen egoismi** = näkemys, jonka mukaan ihminen on olemukseltaan itsekäs
 - Mutta huom: Humeen giljotiini, "*no ought from is*".
 - Egoistinen toiminta voi viime kädessä hyödyttää kaikkia.
- **Altruismi** = näkemys, joka asettaa muiden edun oman edun edelle; vastakohta egoismi
 - Juuri yhteistyökyky, ei itsekkyyks, on pelastanut ihmislajin.
 - Onko puhdas altruismi mahdollista vai saako yksilö aina itsekin jotain hyötyä altruistisista teoista, vai onko tämä hyöty vain sivutuote?
- **Supererogatorinen etiikka** = velvollisuuden ylittävä etiikka

Seurausetiikkaan liittyviä kysymyksiä

AIKA	• Pitääkö tarkastella välittömiä vai pidemmän aikavälin seurauksia?
KUKA / MIKÄ	Ketkä pitää ottaa huomioon teon seurauksissa? • tekijä ja hänen läheisensä?• muut ihmiset, kuinka laajasti?• eläimet ja ympäristö?• tulevat sukupolvet?
TIETO	• Kuinka tarkasti teon seuraukset voi ylipäänsä tietää?• Olemmeko vastuussa myös seurauksista, joita emme voi tietää etukäteen?• Voimmeko tietää eri vaihtoehtojen riskit?• Millainen riski on hyväksyttävä?
PAHA / HYVÄ	• Sallitaanko pieni paha, jotta saadaan suuri hyvä?• Millä kriteereillä määritellään pieni ja suuri hyvä?• Miten valitaan kahdesta huonosta vaihtoehdosta?
TARKOITUS	• Mitä jos aiotut seuraukset (intentiot) poikkeavat toteutuneista seurauksista?• Entä jos tekijä aikoo hyvää, mutta seuraukset ovatkin huonoja, tai päinvastoin?• Pyhittääkö tarkoitus keinot?